

Η μελαγχολική μνήμη του παρελθόντος

Η επιστροφή στα παιδικά και στα εφηβικά χρόνια και ο γενέθλιος τόπος κυριαρχούν στο βιβλίο του **Ηλία Παπαμόσχου**

ΤΟΥ
ΒΑΓΓΕΛΗ
ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΗΛΙΑΣ Α.
ΠΑΠΑΜΟΣΧΟΣ
Η μνήμη του ξύλου
Εκδόσεις Πατάκη,
σελ. 78, τιμή 7 ευρώ

Καλό ταξίδι, κούκλα μου (2004), Του χρόνου κινήγια (2005), Λειψή αριθμητική (2009), Ο μυσ της καρδιάς (2011), Η αλεπού της σκάλας και άλλες ιστορίες (2015): και στις πέντε προηγούμενες συλλογές διηγημάτων του, ο **Ηλίας Α. Παπαμόσχος** δουλεύει επί τη βάση των προδιαγραφών της μικρής φόρμας, από τη μια πλευρά ενοφθαλμίζοντας σε μερικές μόνο φράσεις και εικόνες ολόκληρες φέτες ζωής και από την άλλη αποφεύγοντας να ανοίξει σε βάθος τα θέματά του με την προβολή εξονυχιστικών λεπτομερειών ή με τη διεξοδική εξέλιξη της δράσης. Υπό αυτή την έννοια, η οπτική και η μέθοδός του, με πολλαπλές σκιές και αμφισημίες, οι οποίες δίνουν διέξοδο στις υπόγεια εξομολογητικές του διαθέσεις, κλείνουν σαφώς το μάτι στην ποίηση, χωρίς, ευτυχώς, να καταλήγουν στον ποιητικισμό. Ως διηγηματογράφος, ο Παπαμόσχος συγκεντρώνει την προσοχή του στο τρίπτυχο του θανάτου, της απώλειας και του πένθους: ένα τρίπτυχο περιβεβλημένο από τη μελαγχολία, τη μοναξιά, τη χηρεία και την πολυκαιρισμένη μνήμη, καθώς και από ένα μόνο αίσθημα εγκατάλειψης και χαμένου χρόνου. Ρόλο εν προκειμένω αναλαμβάνουν και η στοιχειωμένη παιδική και εφηβική ηλικία, η νοσταλγία ή η ανάδυση της υπαίθριας και της αστικής καθημερινότητας του γενέθλιου τό-

που, αλλά και η εκ των πραγμάτων αδιάκοπα επανερχόμενη εσωστρέφεια. Η μνήμη, η επιστροφή στα παιδικά και τα εφηβικά χρόνια, η αίσθηση του χαμένου χρόνου και ο γενέθλιος τόπος, πάντοτε σε μελαγχολικούς και εσωστρεφείς τόνους, επιστρέφουν και στην πρόσφατη συλλογή διηγημάτων του Παπαμόσχου, ένα τομίδιο με κείμενα λιλιπούτειας έκτασης, που αποτελεί και πάλι έναν ύμνο στη δύναμη συμπύκνωσης της μικρής φόρμας. Πρωταγωνιστές στη *Μνήμη του ξύλου* είναι τα πιο απροσδόκητα πλάσματα και οι πλέον απρόσμενες καταστάσεις, με τον αφηγητή να ταξιδεύει ακούραστα στις κοντινές ή στις μακρινές (πρωτίστως στις μακρινές) παρελθοντικές τους εικόνες: κανηλανάφτες σκορπίζουν γενναιόδωρα την οριστικά ξεχασμένη μαγεία τους, κινήγια πουλιών του αγαπημένου πατέρα αναδύονται στο παρόν για να τρομάξουν με την αγριάδα τους, αλλά και για να θεραπεύσουν με την οικειότητα της μνημονικής τους ανάκλησης, σκοτωμένα αρκούδια στην Εγνατία οδό προκαλούν πρόσκαιρο πλην βαθύ σπαραγμό, μισητοί και παρ' όλα αυτά λατρεμένοι παπαγάλοι χάνουν τη ζωή τους στη μέση του δρόμου, ξύλινα σκαλιά αναπληρώνουν τις απούσες μορφές των γονιών, αμάξια βαλμένα στο συνεργείο παραπέμπουν σε τραυματικές ανθρώπινες απώλειες, τυφλοί παραχωρούν εν θριάμβω την παρθενιά τους, ρημαγμένα ξενοδοχεία ξαναγίνονται ζωντανοί οργανισμοί, φυσικά και κτιστά τοπία της Μακεδονίας διεκ-

δικούν την ομορφιά της καθημερινότητάς τους, πνιγμένα παιδιά βγαίνουν από το νερό για να εγείρουν τον πατρικό θρήνο, σφραγμένα γουρούνια υπενθυμίζουν το βάνουσα χυμένο αίμα τους, αλλοτινές αρρώστιες έρχονται να αγκαλιαστούν με αρρώστιες τού τώρα, ζωγραφικοί πίνακες αποτυπώνουν με σημερινά μάτια τη θλίψη των ανθρώπων που απεικόνισαν κάποτε, περισσότερα δίνουν φονικές μάχες εν πτήση, νεκροί αφήνουν παντού τα ζωικά τους ίχνη, θανατηφόροι λωτοί παραμονεύουν σε ορεινές τοποθεσίες και σαπούνια μιλούν για τα πρόσωπα του άλλου κόσμου. Ο Παπαμόσχος επιχειρεί συνεχείς διανοίξεις της μνήμης μέσω μιας λογοτεχνικής φαντασίας που γεμίζει τα όποια κενά της πραγματικότητας μέσω μιας σειράς ελεύθερων συνειρμών – και το κάνει αυτό άλλοτε ανασκάπτοντας, άλλοτε ανακαινίζοντας και άλλοτε απλώς στενίζοντας το παρελθόν. Παρελθόν που αποδεσμεύει την παρακρατημένη μνήμη του όχι αντλημένο από μια προσχηματική ή αφηρημένη αφορμή, αλλά αποσπασμένο από ένα πολύ συγκεκριμένο, υλικό αντικείμενο: ένα κομμάτι σαπούνι, ένα φορτίο ξυλείας, ένα κυνηγετικό όπλο, ένα καντήλι ή ένα παλιό αυτοκίνητο. Ο συγγραφέας αποκρούει, παρά τις ποιητικές του διαθέσεις, εκ νέου τον ποιητικισμό, κερδίζει το στοίχημα της γλωσσικής πυκνότητας, αλλά δεν είμαι βέβαιος πως δεν πέφτει και σε ένα είδος γλωσσικού ακκισμού, που σε κάποιες περιπτώσεις βιάζεται να εκβιάσει τα συναισθήματά μας.

